

Referat

Møte om: Kontaktutvalget mellom regjeringen og representanter for sosialt og økonomisk vanskeligstilte

Saksnr.: 11/2714

Til stede: Innvandrings- og integreringsminister Sylvi Listhaug
Statssekretær Christl Kvam, ASD
Politisk rådgiver Morten Bakke, ASD
Leni Hemminghytt Rønbeck, KREM - Kreativt og mangfoldig arbeidsliv
Nisa Saeed, LIN - Likestilling, Inkludering og nettverk
Priscilla Furaha Bujiriri Babunga, BibiAmka
Honoratte Kashale, Bibi Amka
Stig Rusten, Aleneforeldreforeningen
Anne-Rita Andal, Leieboerforeningen
Johan Lothe, Wayback
Ellen Rachel Bachmann, Batteriet Oslo
Caroline Bækkelund Ellingsen, Batteriet Oslo
Pia Buhl Girolami, JD
Hanna Maria Krange, JD
Aase Lunde, ASD
Bente Hagerupsen, ASD

Dato: 12.09.2016

Møteleder: Statssekretær Christl Kvam

Referent: Bente Hagerupsen

Kopi:

Referat fra møte 12. september 2016 i Kontaktutvalget mellom regjeringen og representanter for sosialt og økonomisk vanskeligstilte

1. Velkommen, 2. Presentasjonsrunde

Statssekretær Christl Kvam ønsket velkommen til møtet. Det ble tatt en kort presentasjonsrunde rundt bordet av møtedeltakerne.

3. Hovedtema: Integrering

Innvandrings- og integreringsminister Sylvi Listhaug innledet. Statsråden viste til at innvandrere er overrepresentert i lavinntektsgruppen. Ett av tre barn med innvandrerbakgrunn lever i lavinntektsfamilier, mot ni prosent av alle barn. Det er viktig å forhindre at det vokser fram en ny underklasse i Norge. Seks av ti med somalisk landbakgrunn og botid på ti år

befinner seg i lavinntektsgruppen. Det er også høy forekomst av lavinntekt blant personer fra Irak og Afghanistan. Personer fra India og Sri Lanka har ikke vesentlig høyere andeler med lavinntekt enn befolkningen som helhet. Mange innvandrere, og særlig de med fluktbakgrunn, kommer fra land med lavt utdanningsnivå, noe som gjør det vanskelig å komme inn på det norske arbeidsmarkedet. Barnefamilier med svak tilknytning til arbeidsmarkedet og mange barn å forsørge er spesielt utsatte. Familier med mange barn kan motta støtte fra NAV som er på nivå med den arbeidsinntekten de kan forvente. Dette kan motvirke overgang til arbeid, og inntektsmobilitet. En bør derfor se på incentiver til arbeid. Det må lønne seg å jobbe. En må gjøre folk i stand til å jobbe, og kvalifisere til arbeid. Det er behov for arbeidskraft bl.a. innen offentlige helsetjenester, pleie og omsorg og i barnehagesektoren. Integrering forutsetter også språkopplæring. Innvandrere må lære det norske arbeidslivet å kjenne, og bli kjent med folk i Norge.

Det ble holdt tre forberedte innlegg fra Samarbeidsforum mot fattigdom.

Barn, barnefamilier og integrering v/Pricillia Furaha Bujiriri Babunga, BibiAmka

Pricillia Bujiriri Furaha tok utgangspunkt i stortingsmeldingen *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk* (Meld. St. 30 (2015–2016)), hhv. kapittel 7 om offentlige tjenester som gir like muligheter og kapittel 8 om deltakelse i fellesskapet. Innvandrere blir møtt med offentlige tjenester som barnehage når de kommer til Norge. De fleste tiltakene er rettet mot barna og tar i liten grad hensyn til foreldrene som også er nye og møter disse tjenestene sammen med barna sine. Foreldrene må også bli inkludert på arenaer der de lærer om og blir en del av det norske samfunnet. For at barn og barnefamilier skal bli inkludert, må disse - utover å delta i fellesskapet - også få anledning til å påvirke fellesskapet. I meldingen står det at "hver enkelt innvandrer må selv ta ansvar for å skape seg et liv i Norge". Innvandrere som kommer til Norge har et delansvar for å skape seg et liv i Norge, men også den som tar imot har et ansvar – inkludering er et gjensidig ansvar. Tiltakene i integreringsmeldingen fokuserer på innvandrere som et problem og ikke som en ressurs som må tas i bruk i samfunnet. Det er viktig med tidlig innsats som fokuserer på innvandrere som ressurs og en del av løsningen. Det er viktig med likebehandling av innvandrere (tilgang til norsk kurs, foreldreveiledning mv.).

Bolig og miljø i kommunale gårder v/Anne-Rita Anddal, Leieboerforeningen

Anne-Rita Anddal sa at det er urealistisk for flyktninger å kjøpe bolig i Oslo. NAV krever husleiegaranti, og det kreves bolig-CV og referanser. Dette medfører at flyktninger blir bosatt i kommunale boliger. Ifølge forskrift kan kommunen bosette flyktninger direkte. Flyktninger går med dette foran i køen, noe som kan oppleves som urettferdig av andre grupper. Det er underskudd på kommunale boliger. Oslo kommune bør kjøpe flere boliger. Bomiljøet i mange kommunale gårder er dårlig, og er ikke egnet for flyktninger og som oppvekstmiljø for barn. Dette kan virke deintegrerende. Bomiljøer må rustes opp. På det private boligmarkedet er bokollektiv en god løsning. Forenkling av byggeforskriften kan føre til at standarden på leieboliger blir dårligere. Kortsiktig leie bør unngås. Botrygghet er viktig. Profesjonell utleie med tilvisningsavtaler er en god løsning for kommunal bosetting av flyktninger. Det ble vist til Oslo-modellen, der bl.a. Selvaag har bygd utleieboliger og kommunen har rett til å tilvise beboere til en viss andel av de nye leieboligene. Profesjonelle utleiere må tilrettelegge for

gode bomiljø. Husbankens tilskudd til boligsosialt arbeid legges inn i rammetilskuddet til kommunene. Plansjer som ble brukt under innlegget er vedlagt.

Arbeid, med fokus på språkutfordringer, språkopplæring og godkjenning av medbrakt kompetanse v/Nisa Saeed, LIN

Nisa Saeed innledet med at Norge har et godt arbeidsmarked med høy sysselsetting og lav arbeidsledighet sammenlignet med andre land. Innvandrere har lavere sysselsetting og høyere arbeidsledighet enn befolkningen ellers, men dette varierer mellom landgrupper. Det er utfordringer knyttet til språk, og godkjenning av medbrakt kompetanse. Språk er nøkkelen til deltakelse og forståelse av samfunnet. Det offentlige tilbyr opplæring gjennom rett og plikt til enten å delta i introduksjonsprogram eller gjennom opplæring i norsk og samfunnskunnskap, forankret i introduksjonsloven. Det stilles ulike krav til deltakelse avhengig av hva som er grunnlaget for ankomsten til landet. Hovedgruppen av de som har oppsøkt LIN har hatt krav på opplæring i norsk eller samfunnskunnskap, men grunnet ulike årsaker ikke benyttet seg av denne retten innenfor tidsbegrensningen på tre år. Og hva med de som innvandret til Norge før introduksjonsloven trådte i kraft? Hvordan skal man få råd til å betale for språkkurs når en ikke har jobb, og hvordan skal man få jobb uten å kunne språket? Det bør fokuseres på kompetanse fremfor språk, og det bør være proporsjonalitet mellom språkravet og arbeidet som skal utføres. Kommunene kan pålegges å tilrettelegge for at språket blir en del av hverdagen ved å innlemme praksis som en obligatorisk del av opplæringen. En bør se på informasjonsarbeidet utført av det offentlige, og styrke innvandrersorganisasjonene og anerkjenne disse som viktige aktører på integreringsfeltet. LIN viste til at Regjeringen ønsker å satse på tidlig kartlegging av medbrakt kompetanse for nyankomne. Saksbehandlingen kan gjøres mer oversiktlig og effektiv, bl.a. ved at de ulike institusjonene som godkjenner utdanning samarbeider bedre. Dokumentasjonskravene må være reelle. EØS-/EU-borgere og de som kommer fra andre land bør likebehandles. UVD-ordningen er en godkjenningsordning for personer uten verifiserbar dokumentasjon. Det er krav om permanent oppholdstillatelse og gode språkkunnskaper i et skandinavisk eller engelsk språk - hva med flyktninger? Det bør være større fokus på å forebygge fremfor å reparere skadene i form av tapt arbeidskraft i etterkant. Plansjer som ble brukt under innlegget er vedlagt.

Dialog og kommentarer

Statsråd Listhaug kommenterte og stilte spørsmål til innleggene fra Samarbeidsforum. Til innlegget om innvandrere som ressurs, sa statsråden at en også må kunne diskutere og gripe fatt i de reelle utfordringene. Statsråden stilte spørsmål om situasjon i landet for øvrig er lik situasjonen i Oslo, noe Leieboerforeningen bekreftet. Mange venter på kommunal bolig, og personer med rus- og psykiske problemer blir nedprioritert når mange flyktninger skal bosettes. Det ble vist til Molde og Drammen, som har prosjekter for å hjelpe flyktninger til å kjøpe egen bolig. Statsråden sa at det er problemer med ungdomsgjenger på Grønland/Gamle Oslo, og at en må ta tak i dette. Statsråden sa at det i noen yrker kreves norsk språk, bl.a. i pleie- og omsorgssektoren. Opplæringen bør være differensiert, f.eks. i form av modulbasert opplæring. Regjeringen vil gjennomføre kompetansekartlegging i asylmottak, for slik å bidra til raskere overgang til arbeid for dem som skal bli i landet.

Stig Rusten i Aleneforeldreforeningen viste til at barnefattigdommen er doblet siden 2001. Barn av enslige forsørgere og innvandrere er særlig utsatt. Gjennom omlegging av overgangsstønadene har en kuttet i mulighetene for utdanning for enslige forsørgere. Stønader er underregulert. De svakeste barnefamiliene har fått det verre. Listhaug sa at det er en balansegang mellom stønader og at det skal være lønnsomt å jobbe. Dersom stønadsnivået settes for høyt, vil dette rive insitamentet for å arbeide. Det finnes gode ordninger for utdanning. Kommunene må bruke mulighetene i introduksjonsordningen for språkopplæring og utdanning. Arbeid gir inntekt og fører til at man blir inkludert på en arbeidsplass. Det finnes ordninger for utstyrslån og ferietilbud for familier med svak økonomi. Det er viktig at barn får gode opplevelser. Caroline Bækkelund Ellingsen sa at barnefattigdommen øker, og at innvandrerfamilier får det verre. Utstyrslån og språkkurs er bra, men en må ikke glemme foreldrene, som ofte har traumatiske opplevelser med seg i bagasjen.

Til innlegget fra Pricillia Bujiriri Furaha om at voksne innvandrere må bli inkludert på fellesarenaer i Norge, viste statssekretær Kvam til introduksjonsprogrammet, språkopplæring og kompetansekartlegging. Pricillia Bujiriri Furaha sa at disse tiltakene ikke bidrar til at innvandrere blir kjent med nordmenn og lærer det norske samfunnet å kjenne. Kvam sa at introduksjonsprogrammet ikke har fungert godt nok. Programmet må gjøres mer arbeidsrettet og kobles tettere på arbeidslivet. Dette vil gi språktrening og deltakelse i et norsk arbeidsmiljø. Pricillia Bujiriri Furaha viste til at ikke alle får tilbud om introduksjonsprogram. Et tiltak kan være besøksvenn/besøksfamilie, som kan vise personer som har innvandret hvordan man lever i Norge. Kvam viste her til statsministerens oppfordring om hverdagsintegrering. Listhaug viste til fadderordninger for flyktninger.

LIN stilte spørsmål om hvilke krav som stilles til arbeidsgiver. Listhaug viste til at kommunene inngår avtale om praksisplasser innenfor introduksjonsordningen. Kvam viste til at det er inngått en samarbeidserklæring med partene i arbeidslivet om et hurtigspor inn i arbeidslivet for flyktninger. Hun viste også til ordningen med lønnstilskudd.

LIN sa at EØS-borgere ikke har rett til språkopplæring. Kvam stilte spørsmål om hvor stor gruppen som ikke fullfører språkopplæring er, og hva dette skyldes. Honoratte Kashale sa at myndighetene må kommunisere og avklare forventninger om at innvandrere lærer seg norsk, og det må legges til rette for dette. Listhaug sa at det er viktig at kommunene kommer raskt i gang, og setter tydelige krav.

Innvandrings- og integreringsminister Sylvi Listhaug og øvrige møtedeltakere fra JD forlot møtet etter punkt 3 på dagsorden.

4. Sosialt entreprenørskap

Statssekretær Christl Kvam ga ordet til Samarbeidsforum, som holdt to forberedte innlegg om sosialt entreprenørskap som utgangspunkt for dialog.

Hvordan forstår Samarbeidsforum mot fattigdom i Norge sosialt entreprenørskap og hvordan kan sosiale entreprenører brukes i kampen mot fattigdom? v/Leni H. Rønbeck, KREM
Leni H. Rønbeck påpekte at det ikke er en entydig definisjon av, eller kriterier for, sosialt entreprenørskap. Sosialt entreprenørskap handler om å finne nye løsninger på sosiale

problemer, om sosial innovasjon, om nyskaping og at målgruppen deltar i utformingen. Sosialt entreprenørskap er grenseoverskridende. Innsatsen på feltet er fragmentert og uoversiktlig, det er mye silotenkning. Mangfold er en styrke. Rønbeck viste til pågående arbeid på feltet: en kokebok for sosialt entreprenørskap, kartlegging av sosialt entreprenørskap i Norge, tilskudd til sosialt entreprenørskap og utvikling av ulike studietilbud om sosialt entreprenørskap. Sosialt entreprenørskap kan bidra til kompetanseutvikling i kommunene/NAV-kontorene der standardinnsats ikke virker. Sosiale entreprenører bør gis en tydeligere stemme. Rønbeck viste til Senter for sosialt entreprenørskap og Virke, KS, samt Agenda tankesmie.

Hvordan kan sosialt entreprenørskap brukes i samfunnsregnskapet? v/Johan Lothe, Wayback
Johan Lothe utfordret ASD til å informere om hva sosialt entreprenørskap er. Arbeids- og velferdsdirektoratet har sin egen definisjon av sosialt entreprenørskap. Man må da oppfylle kriteriene i henhold til denne definisjonen for å få midler. Et av disse er å være registrert i Frivillighetsregisteret. Sosiale entreprenører blir med dette definert som en frivillig organisasjon. Sosialt entreprenørskap reiser også spørsmål som: Skal vi nå ta betalt for de tjenestene vi fram til nå har utført gratis? Dette kan være utfordrende å kommunisere til brukerne. Frivillige organisasjoner som selger tjenester til det offentlige er i en identitetskrise. Lothe stilte spørsmål ved det offentliges bidrag. Tilskuddsordningen som Arbeids- og velferdsdirektoratet forvalter utgjør 13,5 mill. kroner. Dette er ikke mye midler til nytenkning, ikke minst sett i lys av at eksisterende prosjekter gis prioritet. Det offentlige bør bidra med egenkapital (risikokapital). Arbeids- og velferdsdirektoratet gir tilskudd til utredning og driftskostnader, ikke egenkapital. Kommunene er usikre på hva sosialt entreprenørskap kan brukes til. Det er vanskelig for sosiale entreprenører å få kontakt med kommunene. Lothe ga et eksempel på sosialt entreprenørskap fra Wayback, som bistår med å skaffe boliger til straffedømte. Plansjene som Lothe brukte under innlegget er vedlagt.

Dialog

Kvam sa at det bør være kriterier for sosialt entreprenørskap, og at det bør være gjenkjennbart hva en sosial entreprenør er. Det er en glidende overgang mellom frivillige organisasjoner og kommersielle aktører. Brukerkompetanse er sentralt i sosialt entreprenørskap. Rønbeck viste til at et kriterium for sosialt entreprenørskap er at målgruppen er med i utformingen av tiltaket, jf. Telemarksforskning. Kvam sa at en bør se på kriterier for ulike tilskuddsordninger, for å gjøre disse mer koordinerte og helhetlige. Hvilket kriteriesett bør gjelde? Politisk ledelse i ASD har som ambisjon å se på dette.

Sosiale entreprenører/sosialt entreprenørskap skal i utgangspunktet være selvfinansierende. FERD støtter med kompetanse og nettverk. KREM er en utviklingspartner, og selger tjenester bl.a. til Nordstrand bydel (lavterskeltilbud).

Kvam viste til NAV-meldingen som er lagt fram (Meld. St. 33 (2015–2016) *NAV i en ny tid – for arbeid og aktivitet*). Meldingen setter fokus på resultater framfor tiltak. Det legges opp til økt handlingsrom for kommunene, bl.a. at NAV-kontorene gis større mulighet til å gjennomføre tiltak i egen regi. Det store volumet av arbeidsrettede tiltak skal imidlertid fortsatt anskaffes i et samarbeid med andre aktører, deriblant sosiale entreprenører.

Lothe nevnte velferdsobligasjoner som en måte å finansiere sosialt entreprenørskap, og viste i den sammenheng til et samarbeid mellom WayBack og Kristiansand kommune. Kvam sa at velferdsobligasjoner forutsetter en investor som tredjepart. Det er ikke det offentlige ansvar å stille med egenkapital. Dersom det offentlige både stiller med egenkapital og kjøper tjenester, vil det i praksis være en offentlig aktør. Lothe sa at det kan flere utfordringer knyttet til velferdsobligasjoner, bl.a. kan det være et problem at en velger brukere som lettest lar seg rehabiliterer. Kvam sa at dette kan reguleres gjennom hvilke krav det offentlige stiller.

Rønbeck sa at det også finnes noe som heter intraprenører, dvs. personer som jobber med innovasjon innenfra et system. NAV-sjefen på Nordstrand er et eksempel på dette. Hun jobber med utvikling av tjenestene som NAV-kontoret tilbyr.

Kvam sa at det kan være aktuelt å se på mandatet for brukerutvalgene i NAV, med hensyn til innovasjon og brukermedvirkning.

Det ble stilt spørsmål om vi utnytter de mulighetene som sosialt entreprenørskap gir? Budskapet til arbeids- og sosialminister Anniken Hauglie på den nordiske konferansen i Malmø var at det er behov for sosial innovasjon og sosialt entreprenørskap.

5. Oppsummering av møtet

Statssekretær Kvam takket for mange gode innspill, som hun vil bringe videre til statsråd Hauglie.

Kvam viste til at 8 av 10 kommuner trenger arbeidskraft; det er derfor viktig å lykkes med integrering. Boligpolitikk er viktig. Det er også viktig med en helhetlig og koordinert innsats.

Neste møte i Kontaktutvalget er 5. desember. Tema for møtet er Samarbeidsforums innspill til statsbudsjettet for 2018. Mandat for brukerutvalgene i NAV kan også være et mulig tema, samt møteplan for 2017 for Kontaktutvalget.

6. Eventuelt

Det var ingen saker til eventuelt.